

УДК 658.382.3

Володимир Захарків, Галина Крамар

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИМОГ ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ТВЕРДИХ СПЛАВІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ НАНОПОРОШКІВ

Volodymyr Zakharkiv, Halyna Kramar

THE FEATURES REQUIREMENTS OF TECHNICIANS SAFETY AT THE PRODUCTION OF CARBOLINES WITH THE USE OF NANOMATERIALS

В основі отримання сучасних інструментальних матеріалів лежить метод порошкової металургії, який з точки зору техніки безпеки та охорони праці відноситься до шкідливих виробництв. В останнє десятиріччя бурхливими темпами зростає кількість наукових досліджень з питань використання в якості компонентів твердих сплавів ультра- та нанодисперсних порошків, що радикально змінюють їх властивості.

В умовах сучасного виробництва твердих сплавів із нанопорошків окремі локальні заходи щодо покращення умов праці та попередження травматизму і професійних захворювань є неефективними, тому необхідно проводити комплексні дослідження впливу наноматеріалів на здоров'я людини, на їх основі розробляти правила техніки безпеки та вимагати від персоналу їх неухильного дотримання.

Загальні вимоги техніки безпеки при роботі з нанопорошками: компоненти сплавів потрібно зберігати в герметичних упаковках, не допускаючи їх контакту з харчовими продуктами, напоями і джерелами живлення, у зв'язку з високою концентрацією токсичних речовин використовувати захисні респиратори, окуляри, робочий одяг та непроникні рукавиці; забезпечити надійну вентиляцію на твердосплавних дільницях чи у цехах; заборонити доступ до матеріалів та приміщень персоналу без відповідного інструктажу, одягу та дозволу керівництва.

Заходи першої допомоги: при отруєнні токсичними нанопорошками слід вивести потерпілого на свіже повітря; якщо потрібно, провести штучне дихання; після контакту зі шкірою забруднений одяг перемістити в недоступне місце, негайно помити уражену ділянку водою з милом; при потраплянні нанопорошків в око потрібно прополоскати відкрите око протягом кількох хвилин під протічною водою. В усіх випадках хворого в найкоротший термін потрібно доставити у лікарню.

Особливу увагу слід приділити протипожежним заходам, оскільки нанопорошки є вибухо- і пожежонебезпечними. У разі виникнення пожежі потрібно використовувати виключно спеціальний порошок проти горіння металів, а не воду; одягнути респиратор та захисний вогнетривкий костюм. При пожежі можуть виділятися токсичні речовини, які подразнюють шкіру, слизові оболонки і дихальні шляхи. Як показали дослідження проведені на тваринах, токсичні суміші, що виникають при горінні, наприклад, нанопорошку карбіду вольфраму подразнюють кишково-шлунковий тракт і центральну нервову систему. Ці ефекти не спостерігали у людей, але постійне подразнення легень приводить до хронічних захворювань. В той же час токсичність цієї субстанції на сьогоднішній день повністю не досліджена, немає даних щодо канцерогенних властивостей цього матеріалу від "Агенства по охороні довкілля" (EPA).

Ці ж властивості залишаються не вивченими і для інших компонентів твердих сплавів, як вольфрамо-кобальтових, так і безвольфрамових, зокрема карбідів титану, ванадію, ніобію, молібдену, а також металів зв'язки: кобальту, нікелю, хрому, заліза, диспергуючих добавок нітриду та оксиду алюмінію, що певною мірою стримує широке застосування наноматеріалів у твердосплавному виробництві.